

אדוארד רוזוטר

עורך ופוליטיקאי יהודי-אמריקני בן המאה ה-19

דפנה שטראוס

אדוארד רוזוטר, יהודי מבוהמיה שהגיע כנער לארצות הברית, יסד בשנת 1871 את Omaha Bee ערך אותו במשך 35 שנה. בהנהגתו של רוזוטר, נעשה Bee אחד העתונים החשובים ביותר במערב התיכון במחצית השנייה של המאה ה-19. בשיאו, הגיע העתון לתפוצה של 31,000 עותקים, ונמכר באיזור נרחב שהתפרש ממערב איווה, דרך נברסקה, אל דקוטה הצפונית והדרומית, ויומינג ומונטנה. העתון, שכלל שתי מהדורות יומיות, מהדורת יום ראשון ומוסף שבועי, הודפס ויצא לאור בבניין העתונות הגדול ביותר בארצות הברית. רוזוטר, שבראשית דרכו שירת כפקיד טלגרף של הנשיא לינקולן בתקופת מלחמת האזרחים, פיתח, לצד הקריירה העיתונאית החשובה שלו, גם קריירה פוליטית רבת הישגים. הוא היה פעיל במפלגה הרפובליקנית במדינתו נברסקה, זכה למעמד והשפעה, ושימש בתפקידים שונים כמוסדות הכלל-ארציים של המפלגה. אולם, אף כי רוזוטר או עתונו מוזכרים בספרים העוסקים בפוליטיקה של המערב התיכון, הרי דמותו כמעט שנשחכחה לחלוטין בהיסטוריה של העתונות בארצות הברית ותולדות חייו מעולם לא זכו לפרסום הולם.¹

סוכן סמוי

אדוארד רוזוטר נולד בכפר בוקוואן שבבוהמיה בשנת 1841 למד בבית הספר העממי בכפר ולאחר מכן בפראג. בהיותו בן 13 היגרה משפחתו לארצות הברית והשתקעה בקליולנד, אוהיו. לאחר שעסק ברוכלות וכמסחר, למד בגיל 17 את מקצוע הטלגרף ועד למלחמת האזרחים התקדם לתפקיד "מנהל תחנה". עבודתו, אשר הביאה אותו למקומות שונים על פני שלוש מדינות, מאוכרלין שבאוהיו, מעוז תוסס וליברלי של מתנגדי העבדות, ועד סטפנסון, עיירה קטנה דרום באלבמה, חשפה אותו לאורחות חיים שונים ולמגוון דעות. אך יותר מכל היו אלו שנים של היכרות עם אמריקה ו"הדרך האמריקנית". סקרנותו דחקה בו לנצל כל הזדמנות להיכרות שכזאת; הוא קרא יותר מעתון אחד, וכמנהג התקופה החליף עתונים בדואר עם חבר שהתגורר בעיר אחרת, האזין להרצאות ולקונצרטים, ביקר בספריות, כמוזיאונים, בתיאטראות ובכנסיות, ואף האזין לדרשות יום ראשון.

בעבודתו במשרדי הטלגרף שכתחנות הרכבת קלט, פשוטו כמשמעו, ידיעות בעלות ערך עתונאי, כמו שריפות ותאונות רכבת, אותן ציין ביומנו, ואף יצר קשר עם סוכנות ידיעות, אף כי לא ברור אם ומתי עבד בתקופה זו כסוכן קבוע. כאשר שהה באלבמה בחורף 1861, ערב מלחמת האזרחים, העביר לאסושיאטד פרס ולעתון מקומי את תוכן הנאום שנשא ג'פרסון דייוויס, בדרכו לטקס השבעתו כנשיא הקונפדרציה של מדינות הדרום. במלחמת האזרחים התנדב רוזוטר ליחידת הטלגרף של צבא מדינות הברית, שבה שירת במשך שנה ומחצה. למעט תקופה קצרה בה שהה בשדה הקרב בהקמת קווים ובהעברת ידיעות (בקרב בול-ראן השני בורגינייה, ביולי 1862), עבר עליו רוב שירותו במפקדות שונות בווישינגטון. במשך כשנה שירת במפקדה העליונה, במשרד המלחמה, שם עבד תחת שר המלחמה סטנטון והנשיא לינקולן. היה זה רוזוטר ששידר באמצעות הטלגרף, באחד בינואר 1863, את הצהרת הנשיא ברבר שחרור העבדים.

העתון, בה השקיע אלפיים דולר מכספו, בחר עורך ומנהל וארגן את הבאת מכונות הדפוס. העורך, עליו המליץ סמיאל בולס, מגדולי העורכים האמריקנים ועורכו של ה"ספרינגפילד רפבליקן" (מסצ'וסטס), לא הגיע לאומהה בתאריך שיועד לראשית הפצת העתון, ורוזוטר נבחר לערוך את העתון באופן זמני. כך, מבלי שהדבר נודע לקוראים, ערך רוזוטר את העתון וכתב את טור העורך בעזרתו של עתונאי צעיר שהגיע לאומהה באותה עת, הרי ג'יראלד. רוזוטר, שהעיד על עצמו שחש שביעות רצון רבה מעבודת העריכה, היה פחות מרוצה מן ההתפתחויות בעתון עצמו. מאזן כספי שלילי, ירידה בתפוצה, וחילוקי דעות פוליטיים הניעו אותו למכור את חלקו במניית העתון ולפרוש מחבר המנהלים. לאחר כמה חודשים, נקנה ה"טריביון" על ידי ה"רפבליקן" וזמן מה אחר כך פסק מלהופיע.

בניין העתון הועלה באש

בבחירות שהתקיימו באותה שנה נבחר רוזוטר לכהן במשך שנה אחת בבית התחתון של נברסקה ובמהלך כהונתו הקים את העתון עימו בנה את עתירו העתונאי והפוליטי, ה"דבורה" (The Omaha Bee). הישגו החשוב כמחוקק, היה העברת חוק לארגון מחודש של מערכת החינוך הציבורי באומהה, והצבתה תחת פיקוחה של ועדה נבחרת. אף שהחוק התקבל בבית המחוקקים, נדרש אישורו במשאל עם. התנגדותם של שני העתונים שיצאו לאור באותה עת באומהה — ה"הרלד" הדמוקרטי וה"רפבליקן" — להצעת החוק, לצד התקפותיהם על רוזוטר, חייבוהו למצוא אפיק תקשורתי אחר ליצירת דעת קהל אוהדת. אולם, כמנהל משרד הטלגרף בעיר היה מנוע מלהשתתף בתעמולה ציבורית, ונאלץ לפרסם את עמדתו באופן פרטי ובעילום שם. רוזוטר פנה לג'יראלד, עימו ערך את ה"טריביון", ויחד הוציאו לאור דף יומי, מעין הכלאה בין עתון וכרוז תעמולה. בראש הגיליון נרשם שמו של ג'יראלד כעורך וכמוציא לאור והוא היה זה שהציע לרוזוטר את השם The Bee.

הגיליון הראשון שיצא לאור ב-19 ביוני 1871 ב-500 עותקים שחולקו חנים, כלל דף יחיד (30 x 46 ס"מ) שהודפס משני צידי, ובו מאמר ראשי שעסק בהצעת החוק. כדי לממן את הדפסת הדפים, נכללו בו תוכנית ההופעות של התיאטרון המקומי ופרסומות של אנשי עסקים מקרב ידידיו של רוזוטר.

מאוחר יותר טען רוזוטר כי באותה עת לא העלה כלל על דעתו שימשיך בפרסום העתון. אולם, הודעה שהודפסה בגיליון הראשון הציגה

בקיץ 1863, לאחר שהשתחרר מן הצבא ונשא את לאה קולמן, בתו של סוחר יהודי מקליוולנד, פנה רוזוטר לעיירת הספר אומהה שבנברסקה, לאחר שהוצע לו על ידי מנהל חברת הפסיפיק טלגרף, אדוארד קרייטון (Creighton) נהל את משרד הטלגרף שם. אומהה, שנוסדה רק תשע שנים קודם לכן, עם פתיחת הטריטוריה של נברסקה להתיישבות, שימשה כמרכז מסחרי לחוואי מזרח נברסקה ובשנותיה הראשונות — כנקודת אספקה ליוצאים לשדות הזהב של קולורדו. בעיירה, שהיתה לעיר הגדולה במדינה (כ-170 אלף תושבים בסוף המאה ה-19), חיו בשנת 1863 כמה אלפי אנשים בלבד ומספר היהודים בה לא עלה על כמה עשרות. פסי מסילת הברזל הגיעו לאומהה רק בסוף אותה שנה ורק שנתיים קודם לכן חוברת העיר לרשת הטלגרף.² ההודמגויות עבור אדם נמרץ ושאפתן כמו רוזוטר במדינה מערבית צעירה (נברסקה התקבלה לברית בשנת 1867), שאוכלוסייתה גדלה במהירות, היו רבות והחיים הציבוריים במדינה, שהיו עדיין בשלבי התגבשות בשנות ה-60, היו גמישים דיים כדי לאפשר לצעיר יהודי להשתלב באליטה הפוליטית והחברתית המקומית בקלות יחסית. יתרה מזאת, תפקידו כמפעיל הטלגרף המקומי — מי שהחזיק בכל מידע חיוני וחשוב שהגיע לעיירה — בוודאי הקל עליו בהשתלבות זו.³

במקביל לעבודתו בחברת הטלגרף, שימש רוזוטר כסוכן ידיעות של האסושיאטד פרס (1864-1869) ולאחר מכן ככתב עבור ה"הרלד" וה"טריביון". עתונים מובילים בג'ורג'יה, ושל ה"טריביון" של שיקגו ועתונים אחרים בסנט-לואיס ובסינסינטי (1869-1871).⁴ איטוף הידיעות וקשריו עם עתונאים ועורכי עתונים, ובהם הוראס וייט, עורך ה"טריביון" של שיקגו, שהנחה אותו בבחירת הידיעות הראויות לדיווח, היקנו לו ניסיון חשוב בפעילות עתונאית. נדבך חשוב נוסף בניסיונו העתונאי של רוזוטר היתה עבודתו במשך שבעה כעורך סמוי של עתון קצר-ימים, ה"אומה טריביון".

תולדותיו של עתון זה קשורות בראשית פעילותו הפוליטית של אדוארד רוזוטר. בשנת 1870 היה רוזוטר מועמד רפובליקני לבית התחתון של נברסקה. באותה שנה התעורר בקרב מנהיגים רפובליקנים במדינה עניין בהקמת יומן רפובליקאי חדש, שיתחרה ב"רפבליקן" — עתון כושל שסבל מירידה מתמדת בתפוצתו, על אף הגידול בכוחה של המפלגה במדינה. רוזוטר, שהכיר מקרוב את העולם העתונאי וקיווה לשפר את רמת העתונות בנברסקה ובאותה עת להבטיח את בחירתו הוא, היה הדמות המרכזית ביסוד העתון החדש. הוא הקים חברה למימון

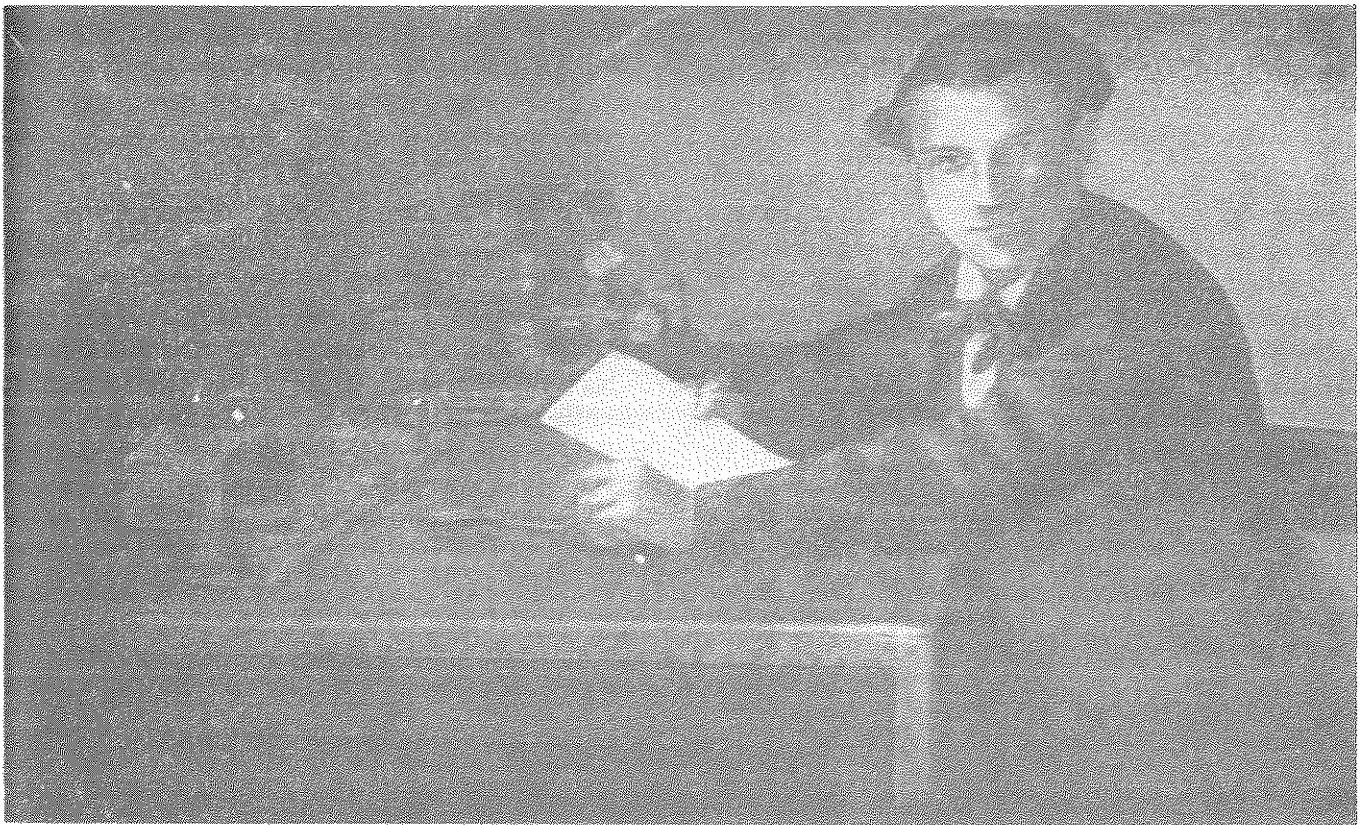
THE OMAHA BEE.

OMAHA, THURSDAY JUNE 22, 1871.

משהתבררו קשריו של רוזוטר לעתון החדש, נודעקו שני העתונים האחרים וטענו כי אין הוא יכול לפרסם עתון שעה שהוא ממשיך בניהול משרד הטלגרף בעיר, תפקיד המקנה לו יתרון ניכר על פניהם בהשגת החדשות. בהעזה שאיפיינה את רוזוטר, הוא בחר כתגובה להתמסר לעתון החדש ולפרוש מחברת הטלגרף. לאחר מספר חודשים, עזב ג'דאלד את העיר ורוזוטר הפך גם לעורך ראשי. בתום אותה שנה היה העתון כבר חשוב דיו לגרום למתנגדיו לפעול נגדו באלימות, והמבנה בו שכן הועלה באש. רוזוטר, שלא היה נכון לוותר, מיהר לקנות מחדש את הציוד הדרוש, רובו באשראי, וחזר לפרסם את עתונו זמן קצר אחר כך. למימון העתון הקים רוזוטר חברת הוצאה לאור, בה החזיק ברוב המניות. בשאר המניות החזיקו אחיו, אנשים פרטיים במדינה וכמה חברות. בתחילת דרכה הוציאה חברה זו לאור שני עתונים קטנים נוספים — האחד בשפה הצ'כית והשני בגרמנית — ככל הנראה שני העתונים הראשונים בשפות זרות שפורסמו בנברסקה, אולם האחד נמכר והשני כנראה נסגר תוך זמן קצר קצר.⁶ ה"אומהה ביי", לעומת זאת, זכה להצלחה רבה ותפוצתו גדלה כמעט בהתמדה, בקצב שעלה על קצב גידול האוכלוסיה בנברסקה, והושפע מהרחבת אזורי התפוצה של העתון. תפוצת השיא — 31,000 עותקים בשנת 1906 — היא מרשימה לגבי עתון שהודפס בעיר בינונית במערב התיכון.⁷ כן הורחב היקף העתון

את הפרסום כעתון לכל דבר, והודגשה הכוונה להגיש לקורא חדשות וידיעות טלגרפיות עדכניות. ואכן, חודש ימים אחר כך, לאחר שהחוק התקבל כמשאל העם, הורחב היקף העתון והוגדר כיומון ערב, ורוזוטר פנה להחתמת מגויים (למרות המעבר, כבר בשנות ה-30 של המאה, למכירת יומונים ברחובות הערים הגדולות, הרי שההפצה באזורים כפריים כמו נברסקה המשיכה להתבסס ברובה על מגויים). כמו כן הוא הדפיס לראשונה את שמו כמוציא לאור ופרסם הודעה בה הבטיח, בסגנונו היומני-משהו, כי העתון הינו "ניסיון [בעתונאות] אמיצה ועצמאית". להצהרה מעין זו היתה חשיבות, שכן עתונים רבים בספר החקלאי בתקופה האמורה התקיימו בזכות מימון מפלגתי ושמרו אמונים לקו המפלגתי שהותווה עבורם. עצמאות פוליטית היתה מוכרת בקרב העתונים הגדולים בערי המזרח, אולם בשנות ה-70 של המאה היא היוותה עדיין תופעה חריגה ואף מהפכנית בנוף הכללי של עתונאות ערי השדה בארצות הברית.⁸

למרות שרוזוטר בוודאי לא חשב אז במונחים המודרניים של עתונות אובייקטיבית, הרי שקו בלתי תלוי לא רק שתאם את אופיו הפוליטי, כאיש מפלגה צעיר שלחם כממסד הרפובליקני, אלא איפשר לו, כדוגמת עתונות ההמונים במזרח, להתחרות בהצלחה בשני העתונים הוותיקים והמבוססים יותר.

אדוארד רוזוטר כמפעיל טלגרף במלחמת האזרחים. התמונה עמומה גם במקור

ונעלם עם התרחבות עתונות ההמונים בשלהי המאה ה-19. במיטב מסורת ה-"great editor" זוהה Bee עם אדוארד רוזוטר, נשא את חותמו האישי ונקרא במידה רבה בזכות דעותיו. דבר העורך בעתון נכתבו בלשון חדה, עוקצנית לעיתים קרובות, והבהירו בעוצמה ובסגנון חד משמעי את דעותיו. רוזוטר לא נמנע מנקיטת עמדות עצמאיות שלא תאמו את מדיניות המפלגה הרפובליקנית במדינה ובבחירות מקומיות אף תמך לעיתים במועמדי המפלגות היריבות — הדמוקרטית ואף הפופוליסטית (בשנות ה-90) — אם אלה נראו לו מתאימים יותר. עצמאות פוליטית זו ודעתו הנחרצת על כל אירוע ודמות ציבורית זכו להערכה רבה גם בקרב מתנגדיו, אך הביאו לו אויבים רבים, בעיקר בקרב עסקנים שמרניים במפלגתו שראו בו בוגד.

עתונאות ככלל, ותפקיד העורך בפרט, זכו לאידיאליזציה בעיניו של רוזוטר. בסדרת הרצאות לפני תלמידי עתונאות באוניברסיטת קורנל בשנת 1899, תיאר את תפיסתו את המקצוע: "עתונאות מודרנית עוסקת בכל הנוגע לרווחה הפיסית, המוסרית והרוחנית של החברה". לדעתו, על העורך להשתמש בשני התיפקודים המרכזיים של העתון — ככלי חינוכי וכאמצעי פיקוח על אישי ציבור — להשגת מטרה זו. לשם כך, על העורך "להקדיש עצמו לדיון בסוגיות פוליטיות ואחרות הנוגעות לעם" ולעסוק בחשיפת שחיתויות במערכת הציבורית. רוזוטר האמין כי עורך הנאמן למקצועו יפרסם בכל מחיר את האמת, יעשה את עתונו זירה להגנת העם וישמש כמחנך וכמוביל לדעת הקהל, אך לא יגדר אחריו.

רוזוטר נשאר נאמן במידה רבה להצהרותיו. ה"בי" חשף פרשיות שחיתות פוליטיות ומינהלתיות רבות ותקף אישי ציבור וארגונים ציבוריים ופרטיים נגדם אסף מידע מרשיע. הנושאים בהם עסק נגעו בעיקר למעילות ברכוש ציבורי (כספים ואדמות) ולבריתות בין פוליטיקאים לבין חברות הרכבת (שהובילו לניצול כלכלי של חוואי המדינה). לעיתים הובילה החשיפה לחקירה משטרתית ולהגשת כתבי אישום או לשינוי נהלים בממשל המקומי או הארצי. ברוב המקרים לא נמנע רוזוטר מלפרסם את כל המידע שהיה ברשותו ובעקבות פירסומים מעין אלה הוא נתבע מספר פעמים על הוצאת דיבה ופעם אף הואשם בבזיון בית המשפט, כאשר הגן על כתב בעתונו שסרב לגלות את מקורות המידע שלו.

עתונות חוקרת

רוזוטר ראה בעתונות חושפת את המנגנון העיקרי להגנת האזרח, הדמוקרטיה ו"הדרך האמריקנית" המסורתית — האידיאל של יחיד בן חורין, הפועל בשוק חופשי של יומים קטנים רבים. "אילולא הפחד מפירסום", טען, "היו תאגיד הענק המפלצתיים מחליפים את המשטר הרפובליקני בדספוטיות חסר אחריות שהיה שולט באנשים ביד ברזל לטובת ענייניה של האריסטוקרטיה בעלת הממון". גישה זו איפיינה את עתונאות "גורפי הסח"י" (Muckrakers), ליוותה את התנועה הפרוגרסיבית בראשית המאה ה-20 וחקרה פרשיות שחיתות עירוניות, עסקים מפוקפקים שהולידו את המונופולים של חברות הענק, את תנאי העבודה והתברואה הירודים במפעלים ואת תנאי החיים בשכונות המצוקה. רוזוטר הציג בפני קוראיו עתונות חוקרת מאז החל עתונו

ונעשו בו שיפורים טכניים: נוספו בהדרגה מהדורות (יומיות ושבועיות), הוכנסו איורים, ובראשית שנות ה-90 גדל העתון לכדי 12 עמודים. כמקביל גדל מספר העובדים בעתון (עד לכמה מאות), המבנה הארגוני שלו הלך והסתעף, והיה צורך במנהל עסקי שתפקידיו הופרדו מאלה של העורך הראשי. תפוצתו הרחבה, הפורמט המוגדל והעריכה האיכותית של רוזוטר עשו את ה"בי", כפי שקבע השבועון החשוב "הפרס מגזין" בשנת 1888, לעתון מן השורה הראשונה במערב התיכון ובעתון החשוב היחיד בחלק זה של ארצות הברית.⁸

עמדות עצמאיות

במשך כל שנות קיומו, היה ה"בי" נתון בתחרות מתמדת עם עתונים אחרים. במשך שלושים וחמש השנים בהן ערך רוזוטר את עתונו, נוסדו באומה לא פחות מ-15 עתונים שכשלו. בתקופה זו התמוטט גם ה"רפליקן", לאחר שבשנות ה-70 היה מתחרו העיקרי של ה"בי", ופינה את מקומו לעתון הדמוקרטי ה"אומה הרלד". התחרות עם עתונים אלה נשאה לעיתים קרובות אופי אישי שלוותה בהטחת האשמות ועלבונות הדדיים, תופעה רגילה בעתונות התקופה, ואף הידרדרה לעימותים אלימים. כדי לעמוד בתחרות זו, השקיע רוזוטר מאמצים בשכלול שיטות ההפצה: בשנת 1889 שכר רכבת מיוחדת כדי שהגיליון השבועי יחולק באזורים מרוחקים עד 24 שעות מוקדם יותר מן העתונים המתחרים. כן השתמש בשיטות מקובלות יותר להגדלת היקף המנויים, כגון מבצעי הנחות והגרות פרסים. בדומה לעתונים הגדולים האחרים, השקיע רוזוטר מאמץ גם בהרחבת חוג המפרסמים בעתונו באמצעות סוכנים שפעלו במדינה ומחוצה לה, כולל ניו יורק.

גם בתחום הידיעות הטלגרפיות התקיימה תחרות קשה. בשל התלות הכמעט מוחלטת בסוכנויות הידיעות לקבלת מידע כלל-ארצי ובשל הזכיון הבלעדי של העתונים המתחרים לקבלת ידיעות מאוסושיאטד פרס הצפון-מערבי, נאלץ רוזוטר לקבל את ידיעותיו מכמה קואופרטיבים קטנים. עמדתו הנחותה דחקה בו בשנים 1875/76 לנסות ולהקים קואופרטיב מתחרה של עתונים במערב. משלא יצא הדבר אל הפועל, הוא היפנה את מרצו לשכנועו של האוסושיאטד פרס המערבי לצרפו לרשימת מקבלי הידיעות, דבר שצלח בידו רק באמצע שנות ה-80. זמן קצר לאחר שקואופרטיב זה אורגן מחדש כ-AP של אילינוי (1892), צורף ה"בי" כחבר מלא בעל מניות ובשנת 1900 נבחר רוזוטר לכהן בחבר המנהלים שלו (בתמיכת עתוני המערב, ה"ספרינגפילד רפליקן" החשוב וכמה מעתוני אוהיו). אף על פי כן נותר מעמדו בלתי יציב בארגון ובאותה שנה הועתקו קווי ה-AP באומה מבניין ה"בי" למשרד ששירת גם את ה"אומה הרלד". אחת הדרכים בהן התגבר על קשיים אלה היה השימוש הנרחב שלו במידע טלגרפי שהגיע מכתבים של עתונים אחרים ומכתבים שהשתכרו בהתאם לאורך הידיעה.

אף שרוזוטר היה גם המוציא לאור של עתונו, הרי שבראש וראשונה הוא זיהה את עצמו כעורך וטען כי עריכתו נקיייה מכל מניעים עסקיים. רוזוטר שמר לעצמו את הזכות הבלעדית לקביעת מדיניות העתון ולהבעת דעה בו והתערעם כל אימת שאחד מהכתבים ניסה לשרבב פרשנות אל תוך כתבה. ואכן רוזוטר יצג דגם של עריכה מסוג שהלך

כישלון בדרך לסנט

אף שכהן רק שנה אחת בבית הנבחרים של נברסקה, היה אדוארד רוזוטר דמות פוליטית חשובה. החל בשנת 1892 מילא תפקידים שונים בארגון הכלל-ארצי של המפלגה הרפובליקנית, כחבר בוועדה הארצית של המפלגה, ומאוחר יותר גם כמועצה המייעצת שלה. כן ניהל את מטה הבחירות המערבי של המפלגה וארגן את מסעי הבחירות לנשיאות בתחום מדינתו. בזכות מעמדו במפלגה וההכרה הרחבה בכישוריו הוא מונה לתפקידים נוספים בעלי חשיבות ארצית ואף בין לאומית: משנה לנשיא הקונגרס של איגוד הדואר הבין לאומי שנערך בווינגטון (1897); נציג בקונגרס הארגון שנערך ברומא (1906); חבר בנציבות המטכזה הפדרלית; חבר בהתאחדות האמריקאית לבוררות בין לאומית, ועוד. תפקידיו המגוונים וקשריו במדינה ומחוצה לה — עם הדמויות המרכזיות במפלגה ובראשם הנשיאים הרפובליקנים, כמו גם עם עורכיהם ובעליהם של עתונים רבים — השתלבו עם כוח השפעתו על דעת הקהל בנברסקה ובמדינות שכנות, ועשוהו לדמות המרכזית בפוליטיקה של נברסקה.

ניתן להגדיר את תפקודו של רוזוטר במפלגה כעין מנהל או עסקן פוליטי. חברי קונגרס ומושלים שמינויים היה מינוי פוליטי, חבו לו, לפחות באופן חלקי, את כהונתם ואת הקריירה הפוליטית שלהם. בתעמולת הבחירות ובמירוצים לבחירות סנטורים (עד העשור השני של המאה ה-20 עדיין נבחרו הסנטורים על ידי בית המחוקקים בכל מדינה) הוא שילב עריכה עיתונאית, יכולת ארגון והשפעה אישית על פוליטיקאים ועל בוחרים, באמצעות נאומים ופגישות עם קבוצות אוכלוסיה שונות, בעיקר של מהגרים, במדינות האיזור. רוזוטר התאים לעבודה מעין זו בשל יכולת התקשור שלו עם אנשים מרמות חברתיות וכלכליות שונות וכידיעת השפות הגרמנית, האיטלקית והבוהמית. כן נראה שבאווריה הפוליטית הסוערת של התקופה, בה היו הזיופים תופעה קבועה בקלפיות, פעל רוזוטר גם בדרכים עקלקלות. ישנה עדות של יריבו במפלגה, כי הוא ניצל את השיטה שהיתה נהוגה עד שנות התיקונים הפרוגרסיביים, והדפיס פתקאות הצבעה רפובליקניות מטעות שדמו לאלו הדמוקרטיות.¹² ייתכן שכוחו הרב הושג דווקא משום שלא ביקש לעצמו שום תפקיד נבחר כלשהו עד לשלב מאוחר בחייו. ב-1900 וב-1906 ניסה רוזוטר להיבחר לסנט, אולם נכשל, למרות התמיכה הציבורית הרחבה. קשריו, פעילותו הפוליטית ומלחמותיו כעתונאי עשו לו אויבים פוליטיים ואישיים בקרב שלוש המפלגות בנברסקה ומנעו ממנו להשיג לעצמו את מה שעלה בידו להשיג לאחרים.

אף שרוזוטר היה פעיל בקהילה היהודית באומהה, יהדותו לא באה לידי ביטוי בקריירה העיתונאית והפוליטית שלו. הוא היה חבר בקהילת "בני ישראל" (נוסדה ב-1872), נימנה עם מייסדיו של בית התולעים היהודי המקומי (1899) וארגן באומהה את איסוף התרומות לעזרת יהודי רוסיה (1905). אולם, פעילות זו עמדה בצילם של עיסוקיו הרבים והמגוונים כאיש ציבור, ובהם כהונות כבוד בוועדות ובארגונים שונים, חלקם נוצריים. רוזוטר, שהחל מ-1867 היה חבר בסניף המקומי של

להתפרסם והיה בין מבשריו של זרם עתונאי זה. אולם, בניגוד לזרם המאוחר יותר, שנושאי הדגל בו היו עתונאים צעירים שכוננו "מגיני העם", היה רוזוטר הדמות המרכזית בחשיפה ולא הכתבים שלו, והתעניינותו לא הקיפה את הבעיות החברתיות-כלכליות הנובעות מחיי המצוקה בערים הגדולות, נושא שהעסיק רבים אחר כך.⁹

גישה עתונאית זו שיקפה במידה רבה את תפיסתו הפוליטית, שכן רוזוטר הנהיג את האגף הפרוגרסיבי, האנטי-מונופוליסטי של המפלגה הרפובליקנית בנברסקה.¹⁰ בעמדותיו שילב נאמנות למפלגה בבחירות כלל-ארציות ובשאלות הכלכליות המרכזיות ועצמאות בנושאים מקומיים. הוא תמך בחקיקה למיסוד יום עבודה בן שמונה שעות בלבד, למניעת העסקת ילדים ולארגון ערים ב"תוכנית הנציבות העירונית", שמטרתה לבטל את השפעתם של מנגנונים פוליטיים מושחתים במתן השירותים המוניציפליים. למעט בשאלת זכות הבחירה לנשים, בה החזיק בעמדה שמרנית, גישתו הפוליטית תאמה את זו של התנועה הפרוגרסיבית, תנועה לרפורמה חברתית וכלכלית בעלת אוריינטציה עירונית, שסחפה תומכים בעיקר בתוך המפלגה הרפובליקנית בראשית המאה ה-20. בנושאים רבים — כגון שאלת הבעלות הממשלתית על התקשורת הטלגרפית; הדרישות להקמת בנק הלוואות של הדואר; הגברת הפיקוח על תעריפי ההובלה החקלאית ברכבות; ביטול זכויות היתר של חברות הרכבת בתשלום מיסי קרקעות והרחבת ההשפעה העממית על התהליך הפוליטי באמצעות בחירה ישירה של סנאטורים, בחירות מוקדמות ישירות והנהגת יוזמת החקיקה העממית — חפפו דעותיו את מצע "מפלגת העם" (המפלגה הפופוליסטית) משנת 1892, שנתן ביטוי רדיקלי למרי הפוליטי של חוואי המערב התיכון (ונכלל אחר כך בחלקו בדרישות התנועה הפרוגרסיבית).

בשתי סוגיות התנגד לארגונים אנטי-ליברליים וזכה לתמיכת המהגרים הגרמניים הרבים בנברסקה: הוא התנגד לארגון האנטי-קתולי במדינה זו, שדרש את הגבלת ההגירה, ונאבק בהצעה לקבוע בחוק איסור על מכירת אלכוהול, אף שתמך בהגבלתה באמצעים מתונים יותר.

רוזוטר התנגד לעוצמתן הבלתי מבוקרת של התאגדויות הענק המונופוליסטיות בתעשייה, באמצעי התחבורה ובתקשורת הטלגרפית והיה חבר בארגונים שלחמו בהן. כמאבקו נגד חברות הרכבת ושליטתן בפוליטיקה המקומית הנהיג את התקפת העתונות בנברסקה ובקנזס על פסיקות משפטיות לטובת מסילות הברזל, תקף את הסנטורים ממדינתו על אוזלת ידם והיה פעיל ביצירת דעת קהל אוהדת לתכניתו של תיאודור רוזולט לפיקוח פדרלי על הרכבות (1905). רוזוטר, שנחשב מומחה בנושא המונופולים, נקרא להעיד בפני ועדת הסחר של הסנאט (1885, 1886, 1887) ובפני נציבות חברת הרכבות "פסיפיק" (1887). כעורך, היה מודע גם למונופול על מידע עתונאי שהיה בידיה של חברת "ווסטרן יוניון", חברת הטלגרף היחידה, וראה בהלאמת הטלגרף את הפיתרון היחיד לכך. עדותו בעניין זה בפני ועדת הדואר של בית הנבחרים של ארצות הברית (1890), משמשת דוגמה מעניינת למונופול זה, שכן תוכנה לא הופץ בין סוכנויות הידיעות והעדות התפרסמה בשני עתונים בלבד — ב"בי" וכחודשיים לאחר מכן ב"הרלד" הניו יורקי.¹¹

מוסד סוכנות הידיעות, היה לרקע זה בוודאי גם יתרון בארגון העתון כעסק מורכב, בעל מערכת הפצה נרחבת. העבודה בחברת הטלגרף סיפקה את ההיכרות עם אחת מן המערכות הארגוניות העסקיות הראשונות שקמו בארצות הברית, ואשר שימשה כמודל להסדרים ארגוניים של שליטה, היזון חוזר ותיאום, שאמצו אחר כך על ידי חברות מודרניות.¹⁵ המעבר מעתונות מפלגתית לעתונות עצמאית ועליית חשיבותה של הכתבה החוקרת קיבלו ביטוי ממשי בגישה העיתונאית של רוזוטר, אולם שתי התפתחויות אחרות השתקפו דווקא בעמידתו של רוזוטר כנגדן: התגמדות מעמדו של העורך הראשי לאור התרחבות והסתעפות צוות העתון והעלייה היחסית במעמדו של הכתב שהיה לעתים קרובות בעל השכלה גבוהה, ומסחר עתונות ההמונים והופעת העתונות הצהובה. כפי שהאמין כי עליו להלחם למען רפורמות פוליטיות כדי לשמר ערכים אמריקניים מסורתיים, כך הקפיד רוזוטר לשמור על מעמדו המסורתי של עורך העתון כדמות מרכזית ומובילה בקהילה.

הבונים החופשיים, לא התכחש ליהדותו ובה בעת היה מעורב יותר בחיי הציבור הכלליים מאשר היהודיים. יתרה מזאת, זהותו כעיתונאי וכאיש פוליטי נעדרת כל התייחסות למוצאו או לדתו. קשה, אם כן, לקבוע עד כמה ואם בכלל השפיעה יהדותו על עמדותיו, אם כי ייתכן שהיתה בין המניעים להתרחקותו מקבוצות שקשרו רפורמות פוליטיות עם סממנים דתיים פרוטסטנטים או עם הדרישה ליתר פיקוח על רשות הפרט, כמו פופוליסטים רבים וחלק מציבור הכותרים הרפובליקני. גם זיהויו של רוזוטר בעיני הציבור לא נקשר עם יהדותו, ולמעט התקפה אנטישמית אחת, בעתון פופוליסטי שיצא לאור בלינקולן, בירת גברסקה, אין עדויות לגילויים אנטישמיים בהתנגדות הפוליטית אליו.¹³

עורך ופוליטיקאי

רוזוטר נפטר ב-1906, זמן קצר שלאחר שנחל מפלה במירוץ התוך-מפלגתי למושב בסנט. קהל אלפים עבר על פני ארונו שהוצב בפתח בניין הפאר שבנה לעתון. כותו כפוליטיקאי, כמו הצלחתו כעורך רב השפעה, נבעו במידה רבה מאישיותו. רוזוטר תואר על ידי עובדיו כאדם מלא מרץ, בעל דרישות גבוהות מעצמו ומאחרים, ועל ידי עמית בעולם העיתונאות כ"ערמומי וממולה בפוליטיקה... אינטליגנטי ואמין... עצמאי באופן בוטה, ולוחם נמרץ."¹⁴ אולם לא פחות מכך, היתה הצלחתו פרי התקופה והמקום בהם פעל — גברסקה בשליש האחרון של המאה ה-19.

כעורך וכפוליטיקאי, עמד רוזוטר במרכז האירועים הפוליטיים במדינתו, כפועל בהם וכפרשן שלהם בעת ובעונה אחת. קשה לכן לבחון בנפרד את שתי הקריירות הללו, שנשענו ונבנו זו על גבי זו ושהשפעתן המשולבת היא שנתנה לרוזוטר את עוצמתו. ה"אומה בי", שנוסד כאמצעי תעמולה, שימש בידי ככלי פוליטי במשך כל חייו, וככל שגדלה חפוצת העתון כן התבסס מעמדו הפוליטי. במקביל, דעותיו הנחרצות, כמו גם החשיפות והמלחמות הפוליטיות של העתון, הן שהביאו לו את קהל הקוראים הגדול. המבנה הפוליטי המבוזר של המפלגות בארצות הברית נתן כוח רב בידי של הפוליטיקאי המקומי ועורך העתון המקומי במאה ה-19. הם ידעו לזהות את הלכי הרוח של קבוצות הבוחרים השונות ובהם נתלתה הצלחת התעמולה שהתמקדה במאמץ לעורר בבוחרים את תחושת השייכות המפלגתית. בהקשר זה ניתן להבין את מעמדו של רוזוטר, שעתונו נחשב על ידי בני זמנו כבעל השפעה מכרעת על תוצאות הבחירות. משקלו הגדל של המערב התיכון בפוליטיקה האמריקנית ועלייתו של ויליאם ג'נינגס בריאן, איש גברסקה, כמועמד הדמוקרטי-פופוליסטי לנשיאות בשנים 1896 ו-1900, היו בוודאי שני זרזים לביסוס מעמדו של רוזוטר, שהופקר על תעמולת הבחירות הרפובליקנית באיזור שזכה לתשומת לב גדלה והולכת של הארגון הכללי ארצי של המפלגה.

תולדותיו של רוזוטר כאיש עתונות כרוכים בתולדות העתונות במחצית השנייה של המאה ה-19 בארצות הברית. לרוזוטר, שהגיע לעתונות מתחום איסוף הידיעות והטלגרף, היתה היכרות עם התחום הרגיש בהכנת עתון באותה תקופה — המהירות בהשגת המידע הטלגרפי. בנוסף להבנה טכנית בעבודה הטלגרף וההיכרות הפנימית עם

DO YOU KNOW

That a Vote for

MERCER

Is a Vote for

ROSEWATER

And means the return to power of this TRAITOR and his band of SO-CALLED REFORMERS, who tried to kill the Republican Party last fall?

BE ON YOUR ... GUARD

רוזוטר בתעמולת בחירות של יריביו

רד
ים
ית
זה
ות
זוא
ונה
טון
כות
ית,
יות
עם
על
זית
סקן
לו,
הם.
של
ינה
איים
נות,
ין זו
ונות
וירה
זועה
ירבו
קונים
שדמו
יקש
1900
מיכה
ישו
ימצעו
באה
זהילת
זולים
יהודי
הרבים
שונים,
זי של

- נכתב שרווטר הקים את אחת מן הסוכנויות הראשונות לאיסוף חדשות במערב, אך לא נמצא לכך אישור ב"אוסף רווטר".
5. Frank L. Mott, *The News in America* (Cambridge 1952), p. 71, 520.
6. בשנת 1900 החלה החברה להוציא לאור גם כתב עת בשם *Century Farmer*.
7. Frank L. Mott, *American Journalism: A History of Newspapers in the United States Through 250 Years, 1690-1940* (New York 1947), p. 507.
8. Edwin Emery, *The Press and America: An Interpretative History of Journalism* (Englewood Cliffs 1962), p. 698.
9. Edwin Emery, *The Press and America: an Interpretative History of Journalism* (Englewood Cliffs 1962) p. 453 ff.
10. על עמדותיו הפוליטיות של אדוארד רווטר ניתן ללמוד מכמה ספרים העוסקים בפוליטיקה של המערב התיכון ובשאלת חברות הרכבת בתקופה זו וכן בדמותו של ויליאם ג'נינגס בריאן מנברסקה, המועמד הדמוקרטי-פופוליסטי לנשיאות בשנים 1896 ו-1900. הספרים העיקריים בהם הם: Paolo E. Coletta, William Jennings Bryan, Vol. I: *Political Evangelist, 1860-1908* (Lincoln 1964).
- Lawrence Goodwyn, *The Populist Movement: A Short History of the Agrarian Revolt in America* (Oxford 1978).
- Frederick C. Luebke, *Immigrants and Politics: The Germans of Nebraska, 1880-1900* (Lincoln 1969).
11. Decker, *Railroads, Land and Politics*, pp. 23, 26, 32, 43, 124, 126.
- Horace S. Merrill, *Bourbon Democracy of the Middle West, 1865-1896* (Seattle 1967), p. 173.
- Vidkunn Ulriksson, *The Telegraphers: Their Craft and Their Unions* (Washington D.C 1953), p. 14.
12. Paolo E. Coletta, William Jennings Bryan, p. 283.
13. Jacob R. Marcus, *United States Jewry*, pp. 109-108.
- Norman Pollack, "The Myth of Populist Anti-Semitism", *American Historical Review* 68 (1962), pp. 76-80.
14. Smith, the General Agency of the AP, 8 July 1884 (מתוך אוסף רווטר).
15. Alfred D. Chandler, *The Visible Hand: The Managerial Revolution in American Business*, (Cambridge 1977), pp. 197-8, 485.

מאמר זה מבוסס על עבודה רחבה בהרבה שהוכנה על פי "אוסף רווטר" של הארכיון היהודי-אמריקני, המצוי על גבי מיקרופילם בספרייה "היברו יוניון קולג'" בירושלים. העבודה נכתבה במסגרת הסמינר "תקשורת, תעמולה ודעת קהל במאה ה-19" בהנחיית ד"ר מנחם בלונדהיים, מהחוג ללימודים אמריקניים באוניברסיטה העברית. מאחר שהחומר הארכיוני העשיר אינו כולל ולו גיליון אחד של ה-Omaha Bee בימי חייו של אדוארד רווטר, מתמקדת העבודה בעיקר בתולדות חייו של העורך ובאישיותו. פירוט תוכנו של "אוסף רווטר" ניתן למצוא בפרסומי הארכיון היהודי-אמריקאי: "Rosewater Collection", *American Jewish Archives IX* (1957), pp. 70-71.

1. תיאורים קצרים, לא ממצים ולעיתים אף לא מדויקים על דמותו ותולדות חייו של רווטר ניתן למצוא במקורות הבאים: Edward Rosewater, "The War Between the States: Reminiscence of Edward Rosewater, Army Telegrapher", *American Jewish Archives IX* (1957), pp. 128-139.
- Jacob R. Marcus, *United States Jewry*, pp. 109-108.
- Lloyd P. Gartner, *History of the Jews in Cleveland* (Cleveland 1978), p. 22.
- ראוי לציין כי רווטר אינו נזכר כלל באנציקלופדיה הביבליוגרפית של עתונאים אמריקאים שיצאה לאור לאחרונה: Joseph P. McKern (ed.), *Biographical Dictionary of American Journalism* (New York 1989).
2. מספר היהודים באומהה ב-1868, השנה בה התארגן המניין הראשון בעיר, מוערך בכחמישים.
- Jacob R. Marcus, *United States Jewry 1776-1985, II: The German Period* (Detroit 1989), p. 109.
- Jacob R. Marcus, *To Count a People: American Jewish Population Data, 1585-1984* (London 1990), p. 117.
3. דוגמה מעניינת למעמדו של מפעיל הטלגרף ניתן להביא מחייו של רווטר עצמו. כאשר עבד כמפעיל התחנה בסטפנסון, אלבמה, בשנת 1861 והוא בן עשרים, נבחר על ידי אנשי העירייה כאחד משלושת הנכבדים שפנו לג'פרסון דייזיס בבקשה כי יחנה בעירייה וישא בה נאום.
4. בהקדמה ל-"The War Between the States", p. 128.